

Sygnatura akt II Ca 590/16

Jelenia Góra, dnia 13 grudnia 2016 r.

POSTANOWIENIE

Sąd Okręgowy w Jeleniej Górze II Wydział Cywilny Odwoławczy w następującym składzie:

PrzewodniczącySSO Wojciech Damaszkowski /spr/

SędziowieSSO Alicja Izydorczyk, SSO Sylwia Bańka-Mrozewska

ProtokolantSylwia Sarnecka

po rozpoznaniu w dniu 13 grudnia 2016 r. w Jeleniej Górze

na rozprawie

sprawy z wniosku J. O.

z udziałem G. M., K. W., J. W. (1), Gminy Miejskiej B.

o uchylenie postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku lub aktu poświadczenia dziedziczenia

na skutek apelacji Gminy Miejskiej B.

od postanowienia Sądu Rejonowego w Bolesławcu

z dnia 17 maja 2016 r., sygn. akt I Ns 53/16

uchyla zaskarżone postanowienie i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Bolesławcu, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt II Ca 590/16

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w Bolesławcu postanowieniem z dnia 17 maja 2016 roku zmienił swoje uprzednie postanowienie wydane w sprawie I Ns 35/14 z 21 lipca 2014 roku o stwierdzeniu nabycia spadku po D. L. zmarłej 10 lipca 2013 roku we W. a ostatnio stale zamieszkałej w B. i ustalił, że spadek po tej spadkodawczyni w całości nabyła Gmina Miejska B..

Podstawę tego rozstrzygnięcia stanowiły następujące ustalenia faktyczne.

J. L. ze związku małżeńskiego posiadała córkę J. W. (2), z domu L... Z kolei J. W. (2) posiada córkę K. W., która ma małoletniego syna J. W. (1). W 2003 roku J. W. (2) razem z córką wyjechała do W. gdzie obie mieszkają do chwili obecnej.

Ustalił dalej sąd, że w dniu 4 sierpnia 2006 r. J. L. zawarła z G. M. przedwstępną umowę, na mocy której zobowiązała się do przeniesienia na rzecz G. M. prawo własności do lokalu mieszkalnego przy ul. (...) w B.. Na poczet zawartej umowy G. M. wpłaciła J. L. zaliczkę w wysokości 40.000,00 zł. Ostatecznie do przeniesienia własności mieszkania przy ul. (...) w B. na rzecz G. M. nie doszło.

J. L. zmarła 10 lipca 2013 roku we W.. W chwili śmierci była wdową, nie pozostawiła testamentu. W dniu 23 października 2013 r. J. W. (2) przed notariuszem A. S. w Kancelarii Notarialnej w O. złożyła oświadczenie o odrzuceniu spadku po matce J. L.. Tego samego dnia również przed notariuszem A. S. oświadczenie o odrzuceniu spadku po

babce J. L. złożyła K. W.. Po uzyskaniu zgody sądu opiekuńczego w dniu 27 maja 2014 r. K. W. złożyła w Kancelarii Notarialnej A. S. w O. przed zastępcą notarialnym M. S. w imieniu małoletniego syna J. W. (1), ur. (...) oświadczenie o odrzuceniu spadku po jego prababci J. L..

J. W. (2) zawarła związek małżeński w dniu 14 czerwca 2014 roku i zmieniła nazwisko na O..

W wyniku postępowania prowadzonego z wniosku G. M. w sprawie I Ns 35/14 Sąd Rejonowy w B. (...) postanowieniem z dnia 21 lipca 2014 roku stwierdził, że spadek po J. L., na podstawie ustawy nabyła córka J. W. (2), c. J. i J. w całości. Z kolei w dniu 30 października 2014 roku G. M. wytoczyła przeciwko J. O. powództwo o zapłatę kwoty 40.000 zł z tytułu zwrotu zaliczki wpłaconej J. L. na zakup mieszkania. Postępowanie to, prowadzone w sprawie o sygn. akt (...), zostało zawieszono postanowieniem z dnia 27 kwietnia 2016 r. W tak ustalonych okolicznościach sprawy Sąd Rejonowy ocenił wniosek o zmianę postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku, oparty na przepisie art. 679§1 kpc, za uzasadniony. W ocenie Sądu J. O. miała rzeczywisty i obiektywny interes prawny w złożeniu takiego wniosku.

Zarówno wnioskodawczyni jak i jej córka K. W. skutecznie zrealizowały swoje uprawnienie do złożenia oświadczeń o odrzuceniu spadku po J. L., bowiem złożyły je z zachowaniem, zawartego w art. 1015§1 k.c. terminu sześciu miesięcy od dnia, w którym spadkobierca dowiedział się o tytule swego powołania. Spadkodawczyni zmarła w dniu 21 lipca 2013 r., a oświadczenia o odrzuceniu spadku zarówno J. O., jak i K. W. złożyły w formie notarialnej w dniu 23 października 2013 roku. Z kolei oświadczenie o odrzuceniu spadku w imieniu małoletniego J. W. (1), K. W. złożyła w dniu 27 maja 2014 roku i sąd I instancji przyjął, że także i to oświadczenie zostało złożone z zachowaniem wskazanego terminu. Uwzględnił przy tym, że przed Sądem Rejonowym (...) prowadzone było postępowanie o wyrażenie zgody na dokonanie przez K. W. czynności przekraczającej zwykły zarząd majątkiem małoletniego polegającej na odrzuceniu spadku po jego prababci J. L. i zostało ono zakończone prawomocnym postanowieniem z dnia 1 kwietnia 2014 roku. Uwzględniając zatem stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w postanowieniu z dnia 24 września 2015 roku V CSK 686/14 wskazujące, że bieg sześciomiesięcznego terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku nie biegnie do czasu uprawomocnienia się postanowienia sądu opiekuńczego zezwalającego na złożenie oświadczenia o odrzuceniu spadku przez małoletniego, przyjęto, że oświadczenie to złożone zostało w terminie.

Ostatecznie zatem skoro żaden z krewnych spadkodawczyni J. L. nie mógł być jej spadkobiercą to zgodnie z treścią art. 935 k.c. w braku małżonka spadkodawcy, jego krewnych i dzieci małżonka spadkodawcy, powołanych do dziedziczenia z ustawy, spadek przypada gminie ostatniego miejsca zamieszkania spadkodawcy jako spadkobiercy ustawowemu. Wobec powyższego Sąd zmienił postanowienie Sądu Rejonowego w B. (...) w sprawie I Ns 35/14 z 21 lipca 2014 r. i ustalił, że spadek po J. L. zmarłej dnia 10 lipca 2013 r. we W. ostatnio stale zamieszkałej w B., ul. (...) nabyła Gmina Miejska B..

W apelacji Gmina B. zaskarżyła powyższe postanowienie w całości zarzucając naruszenie prawa materialnego – art. 935 k.c. przez błędne jego zastosowanie i przyjęcie, że Gmina B. nabyła spadek po J. L. bez zbadania czy żyją inni – poza uczestnikami postępowania – spadkobiercy ustawowi. Ponadto skarżący zarzucił sądowi naruszenie prawa procesowego, a w szczególności przepisów

- art. 679 § 1 k.p.c. poprzez pominięcie okoliczności, że wniosek o zmianę postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku został złożony z upływem roku od momentu gdy powstała możliwość powoływania się na podstawie zmiany postanowienia
- art. 670 k.p.c. i art. 677 k.p.c. poprzez niedokonanie z urzędu ustalenia całego kręgu spadkobierców
- art. 672 k.p.c. poprzez brak wezwania w drodze ogłoszenia spadkobierców ustawowych zmarłej
- art. 328 § 2 k.p.c. poprzez niewyjaśnienie w uzasadnieniu z jakich względów pominięto zapewnić spadkowe wnioskodawczyni, z którego wynikało, że spadkodawczyni posiadała rodzeństwo.

Na tej podstawie Gmina B. domagała się zmiany postanowienia poprzez oddalenie wniosku bądź jego uchylenia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania sądowi I instancji.

W odpowiedzi na apelację wnioskodawczynie wniosła o jej oddalenie na koszt skarżącego.

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

Niektórym z zarzutów zawartych w apelacji nie sposób odmówić słuszności.

W ramach zarzutów dotyczących naruszenia prawa procesowego w pierwszej kolejności należy się odnieść do powołanego art. 679 § 1 k.p.c. określającego przesłanki dopuszczalności wystąpienia z wnioskiem o zmianę postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku. Przepis ten określa między innymi zasadę, że kto już był uczestnikiem postępowania o stwierdzeniu nabycia spadku, może tylko wówczas żądać zmiany wydanego postanowienia, gdy żądanie opiera na podstawie, której nie mógł powołać w tym postępowaniu, a wniosek o zmianę składa przed upływem roku od dnia, w którym uzyskał tę możliwość. W tym zakresie zwraca uwagę okoliczność, że w postępowaniu I Ns 35/14 zainicjowanym z wniosku G. M. J. W. (2) została wymieniona jako uczestniczka postępowania lecz nie brała, ani nie miała możliwości wzięcia w nim udziału. We wniosku wskazano bowiem jej nieprawidłowy adres w związku z czym zarówno odpis wniosku jak i zawiadomienia o terminach rozpraw nie mógł do uczestniczki dotrzeć, pomimo że korespondencja podwójnie awizowana przez doręczyciela została pozostawiona w aktach ze skutkiem doręczenia. Tymczasem korespondencję tę doręczono na adres w B. przy ul. (...) w sytuacji, gdy od kilku lat J. O. (uprzednio W.) mieszka we W.. W konsekwencji należało przyjąć, że J. O. w postępowaniu I Ns 35/14 nie mogła podnieść żadnych zarzutów, w tym również podstawy wyłączenia jej od dziedziczenia z uwagi na odrzucenie spadku. Skoro zatem wnioskodawczynie dowiedziała się o uprzednim postępowaniu spadkowym i powołaniu jej do dziedziczenia w październiku 2015 roku to wniosek o zmianę postanowienia złożony w styczniu 2016 roku, wpłynął przed upływem roku od dnia gdy wnioskodawczynie uzyskała możliwość powołania się na odrzucenie spadku. Należało zatem przyjąć, że wniosek o zmianę postanowienia o stwierdzenie nabycia spadku po J. L. został złożony skutecznie.

Natomiast zgodzić się należy z apelującym, że Sąd Rejonowy nie poczynił wystarczających ustaleń w zakresie określenia pełnego kręgu spadkobierców ustawowych po J. L.. W sytuacji gdy w chwili śmierci spadkodawczynie pozostawała wdową, a jej zstępni odrzucili spadek do dziedziczenia z ustawowego powołane jest rodzeństwo spadkodawcy i ich zstępni (art. 932 § 4 i 5 k.c.). Rzeczą sądu było zatem ustalenie czy J. L. posiadała rodzeństwo, czy ono żyje, a jeżeli nie czy pozostawiło zstępnych.

Postępowanie o stwierdzenie nabycia spadku ma na celu ustalenie, jakie osoby i na jakiej podstawie – ustawowej bądź testamentowej – nabyły spadek. Określenie właściwego kręgu spadkobierców jest tak istotne dla prawidłowego porządku prawnego, że w art. 670 k.p.c. ustawodawca przyjął zasadę, że sąd spadku bada z urzędu, kto jest spadkobiercą. Jednym ze środków dowodowych w postępowaniu spadkowym, jest zapewnienie spadkowe uczestników postępowania. Jest to jednak jedynie dowód na okoliczność, że spadkodawca nie pozostawił innych spadkobierców ustawowych, a zatem na okoliczność negatywną. Pod względem skutków karnych zapewnienie jest równoznaczne ze złożeniem zeznań pod przysięgą.

W niniejszej sprawie Sąd Rejonowy nie odebrał zapewnień spadkowych od J. O. oraz K. W.. Na podstawie ich wysłuchania na rozprawie w dniu 17 marca 2016 roku, bez jakiegokolwiek pouczenia, przyjął, że spadkodawczynie nie pozostawiła żadnych innych krewnych w związku z czym do spadku powołał Gminę B.. Ustalenie takie jest co najmniej przedwczesne w świetle oświadczeń złożonych przez uczestników postępowania. Niewątpliwie bowiem J. L. urodzona (...) zmarła 10 lipca 2013 r. jako wdowa, a jej rodzice zmarli wcześniej. Jak jednak wynika z twierdzeń J. O. jej matka posiadała ośmioro rodzeństwa, z których nikt już nie żyje. Natomiast dzieci tego rodzeństwa były niezamężne i nieżonate. Z kolei K. W. dodała, że brat babci posiadał córkę mieszkającą w Niemczech.

W sytuacji gdy Sąd Rejonowy powziął informację, że spadkodawczynie posiadała ośmioro rodzeństwa i nie podjął dalszych działań w celu ustalenia kręgu tych osób to zaniechanie powyższe jest nieprawidłowe.

Po pierwsze wydaje się mało prawdopodobne, aby spadkodawczyni z żadnym z rodzeństwa nie utrzymywała kontaktów w takim stopniu aby J. O. nie znała ich imion, nazwisk oraz przynajmniej przybliżonego miejsca zamieszkania. Spośród ośmiorga rodzeństwa prawdopodobne jest, że przynajmniej niektóre osoby pozostawiły dalszych zstępnych, które mogą być rówieśnikami wnioskodawczyni liczącej 54 lata.

Zgodnie z treścią art. 671 § 2 pkt 1 k.p.c. w zapewnieniu spadkowym, które nie zostało dotychczas odebrane, należy wymienić imiona i nazwiska krewnych zmarłej ich rok urodzenia, miejsce zamieszkania i stopień pokrewieństwa. Wskazać należy również, która z tych osób zmarła i jakich pozostawiał zstępnych.

Jeżeli natomiast Sąd Rejonowy oceni, że zapewnienie spadkowe nie jest wystarczające, postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku, zgodnie z art. 672 k.p.c., może zapaść dopiero po wezwaniu spadkobierców przez ogłoszenie.

Brak prawidłowych ustaleń kręgu spadkobierców ustawowych po J. L. stanowiło nieprawidłowe rozstrzygnięcie o istocie tego postępowania i wymaga dalszego w całości przeprowadzenia postępowania dowodowego.

Z powyższych względów, na podstawie art. 386 § 4 k.p.c., zaskarżone postanowienie podlegało uchyleniu, a sprawa przekazaniu do ponownego rozpoznania. Sąd Rejonowy ponownie rozpoznając żądanie wniosku przede wszystkim odbierze od uczestników postępowania, po pouczeniu o treści art. 671 § 3 k.p.c., dokładne zapewnienia spadkowe dotyczące rodzeństwa spadkodawczyni oraz ich zstępnych i na podstawie tak powziętych informacji podejmie dalsze czynności procesowe w celu określenia prawidłowego kręgu spadkobierców ustawowych. Natomiast w przypadku, gdy zapewnienia spadkowe okażą się niewystarczające z mocy art. 672 k.p.c. rozważyć będzie należało wezwanie spadkobierców przez ogłoszenie.